

BUITEN

2^e JAARGANG N°. 39.

ZATERDAG 26 SEPTEMBER 1908.

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA-AMSTERDAM.
AVIGNON. EGLISE St. PIERRE.

REDACTIE.

H. VAN BOOVEN, te HILVERSUM

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, C. I., S. V. H., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEGE, P. WESTBROEK.

BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, E. TH. WITTE.

FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, wolven, honden, pluimvee en ander gevogelte, vissen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.

FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., DR. A. J. M. GARJEANNE, AUG. F. W. VOGT, MEVR. C. DE VRIES-BLOM.

HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ.

LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., J. P. VAN LONKHUIJZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.

LEVENDÉ NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN., P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, W. C. VAN MEURS, DR. EDW. B. KOSTER, M. KRAMER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIER, J. REDDINGIUS, E. RUEMPOL, TOM SCHILPERGORT, MEJ. B. STOLK, DREVES UITTERDIJK.

METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NULAND.

SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, vissen, watertochtsjes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden) J. COUCKE, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN.

INHOUD:

Drie dagen door Zeeland, door Mr. H. J. Scheuer (vervolg).	blz. 458
Verbeteringen	.. 459
Auto-tocht Genua-Amsterdam, door H. v. B., geïllustreerd (vervolg.)	blz. 457 en 460
Een rozen-trio, door J. G. Ballego, geïllustreerd	.. 464
De tamme jager, door Bernard Canter	.. 464
De geïscelde bovist, door L. Dorsman Czn., geïllustreerd	.. 467
Iets over sprinkhanen, door P. Fransen Jzn., geïllustreerd	.. 468
Nog een zijnd van karpers, door P. Fransen Jzn.	.. 468

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzame vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

DRIE DAGEN DOOR ZEELAND.

(Vervolg).

HET kan niet anders of de welvaart van het dorp moet hierdoor vooruitgaan, maar aan den anderen kant krijgt zoo'n mode-badplaats al gauw iets ontzettend banaals. Scheveningen. Zandvoort en helaas ook Noordwijk al, weten hiervan mee te praten. Al die hotelletjes, pensions en bier- en limonadekramen dragen zeer weinig bij tot versiering van het dorp, dat al gauw alle intimiteit verliest. Als kind, nu zeker al dertig jaar geleden, had ik een zomer te Domburg doorgebracht, maar toen ik nu op het hoogste punt van de strandboulevard staande, mij in mijne vage herinneringen trachtte te oriënteren, voelde ik, dat ik de kluts kwijt was. De Manteling was in mijne oogen weinig veranderd, alleen had ik me natuurlijk het bosch veel uitgestrekter en het geboomte nog hooger voorgesteld, want kinderoogen zien door sterk vergrootende brilleglazen, maar het dorp was me ontgroeid.

Zoo herinner ik me nog zeer goed, hoe griezelig we het vonden, dat een eindwegs verder het strand op, dicht bij een der vele strandhoofden en staketsels, die hier het strand in vakken verdeelen, de zee bij laag water vaak een luguber spel dreef met menselijke schedels, die de branding soms tot vlak voor onze

voeten voortspoelde, en ander gebente, afkomstig van de reeds eeuwenlang overspoelde begraafplaats van het mysterieuze Oud-Domburg, dat daar ergens in de nabijheid onder de zee bedolven moet liggen. Ik weet niet, of dit tegenwoordig nog voorkomt. Wat zou het een interessant gezicht geven als door de een of andere geheimzinnige natuurkracht de Noordzee gedwongen werd een paar kilometers van onze Westkust terug te wijken! Hoeveel hypothesen zouden er aanstonds weerlegd, en hoeveel bevestigd zijn! Waarom herhaalt zich niet in onzen tijd de buitengewoon lage ebbe, die in 't begin der achttiende eeuw de Romeinsche Brittenburg bewesten Katwijk-aan-Zee dagen lang zichtbaar maakte, en waarom moeten wij ons tevreden stellen met de onwaarschijnlijke sage, dat de Katwijksche visschers nog wel eens hun netten scheuren aan dat bijna legendarische muurwerk?

Voor den vriend der oudheid levert Domburg nog andere terreinen ter navorsching op. Hier zijn in 1647 na een duinverstuiving gedenkteekenen teruggevonden van nog ouderen tijd dan de Romeinsche periode: altaarsteenen met beelden van de godin Nehalennia, de oud-Germaansche beschermgodin van handel en scheepvaart, misschien ook de godin van de onderwereld, het vreeselijke Nevelheim der Noorsche mythologie, waaraan de naam der godin herinnert, een Germaansche Persephone alzo. Vergis ik mij niet, dan zijn de origineele steenen bij een brand in de Domburgsche kerk, waar zij bewaard werden, verloren gegaan, gelukkig nadat nauwkeurige afbeeldingen daarvan gemaakt waren, die nog te Middelburg te zien zijn. Ook Romeinsche munten en wapens zijn herhaaldelijk uit het Domburgsche duin en strand opgedolven. Misschien staat het hedendaagsche Domburg niet ver van de plaats, waar in de grijze oudheid vóór onze jaartelling een scheepvaarts-emporium bestond van Germaansche of Keltische stichting, waarvan de Romeinen nog genoeg restanten vonden om hun aanleiding te geven deze streek te bezetten: misschien alleen om er een hunner gewone semi-permanente (zooals men die thans in het militaire jargon zou noemen) legerplaatsen op te slaan. Trouwens, waar is de streek en het land in West-Europa, bezuiden de Oostzee, waar dit geweldige volk, dat zelfs door de geheele breedte der Noordzee niet gestuit kon worden, niet de sporen van zijn alles-omvattende heerschappij heeft achtergelaten?

Is te Domburg wellicht ook de tragedie afgespeeld, die Bellamy inspireerde tot zijn ballade van het „Zeeuwsche Roosje“, zoo roerend-eenvoudig van het bekende begin:

Daar woonde in Zeeland eens een man,
Die had een aardig kind....

tot het stemmingsvolle slotcouplet:

De wind stak hevig op uit zee,
De golven bukten 't strand,
En spoedig was de droeve maar
Verspreid door 't gansche land.

Ik had het gedicht vóór ons uitstapje nog eens herlezen, en 't had me opnieuw getroffen als een waardig pendant in versmaat van den onsterfelijken „Teun de Jager“, waarin ongeveer hetzelfde thema in proza behandeld wordt: het eene meesterstukje is het andere waard.

Blindelings afgaande op de recommandatie van onzen Middelburgschen hotelhouder, die wederkeerig door zijn Domburgschen collega tot in de wolken verheven werd, zoodat dit mes van twee kanten sneed, deden we in een der Domburgsche hotels aan een goedbesprocciden maaltijd de noodige krachten op voor een avondrit, die ons in de eerste plaats moest brengen naar het wijdvermaarde West-Kapelle, alias Westkappel.

Maar gedachtig aan het gezondheids-voorschrift der midden-eeuwsche kloosterlingen (die bij hun weinig bewegelijk leven daaraan zeker nog meer behoefte hadden dan wij) „post coenam stabis vel passus mille meabis“, verkozen wij die duizend schreden te besteden aan een wandeling door het oude dorp, waar de straatweg naar Aagtekerke het binnenland inslaat, en de Middelburgsche stoomtram afrijdt. Waren we niet tot vervelens toe nage-loopen met Ansichten en onoogelijke Souvenirs de Domburg, meerendeels van twijfelachtig-maritieme herkomst, dan zou ik gezegd hebben dat hier alles nog vrijwel bij het oude is gebleven. De kleine huisjes met spitse gevels, de geschoren lindenrij aan weerskanten van de straat, de briedende bewoonsters in drukke conversatie op de „klapbank“ voor de deur, riepen de herinnering bij mij wakker aan de hoofdstraten van andere zeedorpen als Egmond, Katwijk en Noordwijk, die allen een sterke familietrek toonen. Mogelijk werkt ook de zoute zeewind, die recht uit zee op de dorpsstraat staat, in deze suggestief.

De eerste helft van onzen weg naar Westkapelle liep door het „vroom“, de schrale geestgrond langs den duinvoet, waarop alleen de weinig kieskeurige schapen nog iets van hun gading te grazen vinden; verdere begint de geweldige Westkappelsche zeedijk, de trots, niet alleen van Zeeland, maar van het geheele waterbouwkundige Nederland. We volgden een breeden grintweg, de sterk dalende zon bijna tegemoet. De duinrij werd gestaag smaller en kaler, de weg naderde meer en meer de kust, en eindelijk konden we van onze fietsen de rookpluim zien van een stoomboot, die in zee dezelfde richting hield als wij op het land. Daar de boot uit den aard der zaak een eind uit den wal moest blijven en dus een bocht beschreef met veel langer straal dan wij op den landweg, konden we haar zonder veel moeite een heel eind bijhouden.

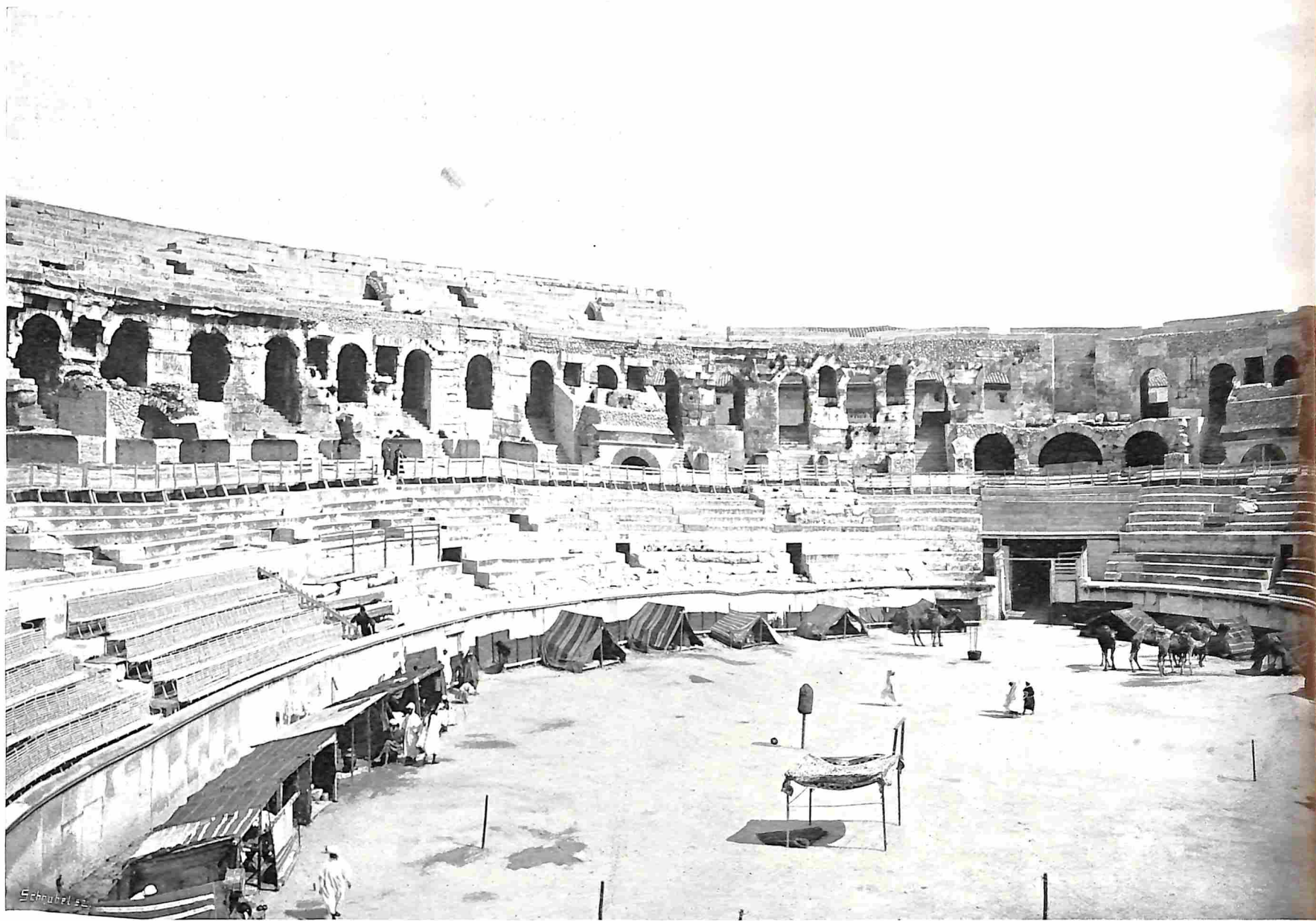

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE KAMPPLAATS IN HET AMPHITHEATER TE NIMES.

AUTO-TOCHT GENUA-AMSTERDAM.

(Vervolg).

HET was intusschen laat geworden en de avond zou spoedig komen. Wij keken op de kaart. Wij zouden niet verder kunnen komen dan St. Rémy, waar wij den volgenden dag twee van de fraaiste Romeinsche ruïnes zouden kunnen bezoeken. Toen wij allen gereed waren om verder te reizen, ontbrak tot onzen grooten schrik de fotograaf. Wij zijn er toen dadelijk op uitgegaan om hem te zoeken. Dit duurde geruimen tijd. Ik sloeg een nauw pad in, dat tusschen de rotsen tot aan de oostzijde der ruïnes voerde, maar ik zag niemand, alleen de enorme rotsen als spooksels en het oude kasteel hoog boven mij. Nooit heb ik de ontzetting van verlatenheid in een landschap zoo luguber gevoeld als toen. Toen ik bij mijne vrienden terugkwam, was de verlorene er nog niet. Wij bliezen op den hoorn, riepen, schreeuwden allen tegelijk, maar alleen de echo's donderden van de rotswanden en uit het diepe dal terug, en de schemering wilde komen.

Opeens is toen heel boven bij den toren de zoek geraakte gesignaleerd. Hij had ons gehoord, en kwam snel naar beneden. Wij hielpen hem fluks met het wegbergen van zijn toestellen en verlieten Les Baux, waarvan de verschrikkelijke eenzaamheid ons als een obsessie bijbleef. Want lang nog reden wij door de uitloopers van de chaîne des Alpines, langs de zwarte, dreigende openingen der steengroeven, die hier ook reeds door de Romeinen gemaakt zijn om de monumenten van Arles te kunnen bouwen, en de wegen bleven dood en verlaten, wij zagen geen mensch, geen dier, totdat wij, het begon al donker te worden, in het stadje St. Rémy aankwamen.

Nadat wij ons wat opgeknapt hadden, wandelde ik nog rond langs lage grijze huizen en met hooge boomen beplante boulevards. Dien heelen avond hebben wij aan het goede diner in ons gezellig hotelletje nog over de woeste verlatenheid van Les Baux gesproken.

Van uit St. Rémy hadden wij nog naar de beroemde tuinderijen tusschen Rhône en Durance willen gaan, die in een enorme vlakte liggen, waarin het Canal des Alpines het noodige water brengt. Het bleef den volgenden ochtend bij een vluchtig bezoek aan St. Rémy en aan het inderdaad hoogst belangwekkende tweetal Romeinsche bouwvallen, uit het begin van onze jaartelling dateerend. Wij namen daarvan fotografieën, door een ongelukkig toeval echter brak later op reis de plaat, waarop het fraaie Mausoleum stond, welk moment blijkens de inscriptie opgericht werd door Sextus, Lucius en Marcus Julius ter eere van hunne ouders. In

den Romeinschen tijd heette St. Rémy, Glanum Livii. Het werd door de Visigothen in het jaar 480 totaal verwoest. Zooals men weet, spreken de bewoners van Provence een aparte taal, die wel half Italiaansch, half Fransch lijkt en in verband ook hiermede hadden wij bijna nog Maillane aangedaan, vlak bij St. Rémy, waar Frédéric Mistral, de beroemde dichter van Provence, de schepper van Mireille, zijne werken schreef. Maar er was nog zooveel schoons in de grootere steden te zien en we moesten er zoo langzamerhand eens aan gaan denken, om in plaats van Westelijk, eindelijk eens Noordelijk te trekken. Wij verlieten dan maar dadelijk St. Rémy en ik keek nog eens oplettend naar het type der eenvormige huizen, hoogstens twee verdiepingen, de muren stroogeel gepleisterd, de luiken, die stijf gesloten bleven voor de zon, blauw geverfd, en uitgedroogde roestkleurige pannen op het bijna platte dak. Gezessen betaalden wij in het aangename Hotel de Provence, alles inbegrepen, apéritief, diner, nachtverblijf, petit déjeuner, bediening en stalling van de auto in de garage, nog geen 44 francs, dus minder dan 4 gulden per hoofd, wat inderdaad voor de dingen, die men ons verschaft had, zeer goedkoop genoemd mocht worden. Een ding vooral trof mij bijzonder in de kleinste plaatsen, namelijk de zindelijkheid en de voortreffelijkheid van de bedden: ik heb geen enkelen nacht slecht in die bedden geslapen en dat terwijl wij ons het allerergste hadden voorgesteld. De Auto-Club de France heeft tot dien gunstigen toestand zeer veel bijgedragen. Al die hotelletjes waren een jaar of twintig geleden nog hoogst mediocere, onzindelijke logementen, waar men niet dan huiverig binnen stapte.

Het voedsel was er doorgaans uitstekend, maar dat was ook het eenige lichtpunt. Toen kwamen de raadgevingen en voorschriften van de A. C. F., en de logementhouders, die hun belangen goed begrepen, maakten van die adviezen gretig gebruik.

Wij gingen nu via Tarascon, waar Daudet zijn held Tartarin liet leven en dat ons vrijwel een dood stadje leek, naar Nîmes. Wij reden door een heuvelachtig landschap van nieuws af aan langs plantages van olijfbomen in den roodachtigen zeer vruchtbaren bodem geplant; ook de wijn werd overal verbouwd, hier waren de vergezichten heerlijk van fijne tinten, zeer atmosfeerrijk en prachtig ruim. Tegen 10 uur ontwaarden wij tegen heuvels aan in blauwachtige verre wazen Nîmes. Het was prachtig weder dien dag, maar toch niet warm genoeg om in de auto de dikke jassen uit te laten. Het panorama op de, uit een oogpunt van Romeinsche oudheden merkwaardigste stad van Frankrijk, was

Foto Aug. F. W. Vogt.

*AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
NIMES. DE ARÈNES VAN BUITEN.*

inderdaad heerlijk mooi. Prachtig wisselden daarin de vaal-groene nevel-verhulde kleuren van het groen op de heuvels, het zachtviolet der wijnkokers en de vele nuances van grijs en grijsblauw, daarvoor slank-oprijzend, de opgesnoeide populieren, met alleen heel bovenin wat blad. Geelachtig wit van huizen begon tusschen die zachte kleuren te stippen, het was alles als een prachtig doek van Corot. Dan kwamen wij in een lange laan, waar regimenten soldaten langs ons trokken, wij reden langs het Quartier en het Depot d'Artillerie en de Gare des marchandises,

door de Rue d'Uzès, dan weer langs kazernen, kwamen op den Boulevard de l'Esplanade, een fraai met boomen begroeid plein, en drongen ergens een koffiehuis binnen om een en ander te gebruiken, voor wij te voet door Nîmes zouden gaan. Merkwaardig is door geheel Frankrijk de eenvormigheid van de café's. Komt ge in Parijs, of in Nîmes, overal voor zoo'n café, de stereotiepe tafels, de zelfde stoelen, en binnen in precies hetzelfde, vierkante marmere tafels langs de wanden, divans tegen de muren en daarboven spiegels. Ik nam den Badeker ter hand, wij kregen een jeugdigen gids mee en lieten ons eerst van het einde van de Bd. de l'Esplanade naar de beroemde Arènes brengen. Dat was heel wat anders dan de Arènes te Arles. Wij waren onder de boomen van de Esplanade tot de Place des Arènes gewandeld, de fotograaf zwoegend onder zijne collectie toestellen, lenzen, driepooten, die ten slotte welwillend gedeeltelijk door den gids werden overgenomen. Voor ons rees een grootsch steenen gevaarte in veel beter staat dan dat te Arles.

hoewel dat iets grooter is. Ook de oude amphitheaters te Rome, het Coloseum die te Capua en Verona zijn van grooter afmetingen, maar geen van die antieke overblijfsels is zóó goed geconserveerd als dat te Nîmes. Als alle bouwwerken van de Romeinen, zijn de steenen ieder van wel 2 à 3 M³. inhoud, zonder kalk samengevoegd. Van buiten ontwaarden wij twee verdiepingen met talloze bogen. Heel in de hoogte een groot aantal standaards, waarin de masten geplaatst werden, die het vélarium hielden, hetwelk dit amphithéater moest bedekken. Wij telden

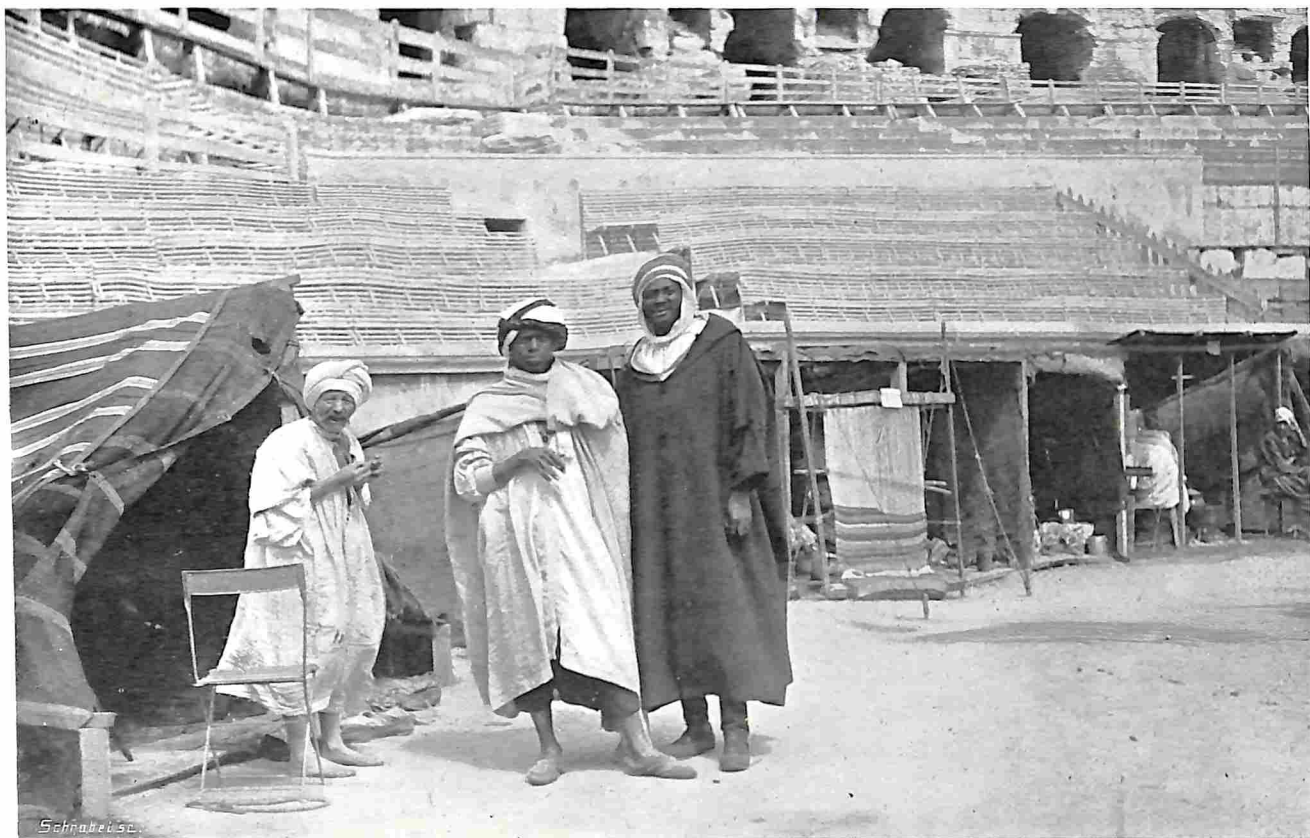

Foto Aug. F. W. Vogt.

*AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
NIMES. BEDOEÏNEN IN DE ARÈNES.*

vier groote hoofd-ingangen, maar de vierentwintig-duizend menschen, die er een plaats vonden, konden gemakkelijk in enkele minuten het gebouw ontruimen door de honderdvierentwintig kleinere uitgangen. Spelen met wilde dieren zijn er waarschijnlijk nooit gegeven, daarvoor is het podium niet hoog genoeg gebouwd. De bouw van deze „arènes” dateert uit de 1e of 2de eeuw onzer jaartelling. In de middeleeuwen werd het gebouw tot een sterkte gemaakt. In 1858 werd het eenigermate gerestaureerd, ook in 1899. Natuurlijk worden er des zomers stierengevechten gehouden op de Spaansche manier, de stieren worden dus gedood. Ook de zoogenaamde „Courses libres” en de „ferrades” worden er gegeven, de eerste, het losmaken van een strik, die op het voorhoofd van den stier bevestigd is (iedereen mag op eigen verantwoordelijkheid daaraan meedoen) en de tweede, het omverwerpen van den stier en het brandmerken op de dij door lieden, die daarin bijzondere liefhebberij vertoonen. In den laatsten tijd worden er ook tooneelvoorstellingen in de arènes gegeven. Toen wij het gebouw van binnen wilden gaan zien, wachtte ons daar een geheel ongewoon schouwspel, er was namelijk een troep rondreizende Bedoeïnen tijdelijk gehuisvest. Die menschen gaven daar vertooningen en bouwden hunne tenten rondom tegen de wanden. Wij gingen binnen de kampplaats, ondanks het ietwat veront-rustende van een mededeeling door de Directie voor den ingang opgehangen „La Direction ne garantie pas contre les accidents.” Dit prikkelde ons in zekere mate en wij gingen binnen de kamp-plaats, waar magere kerels in veelkleurige lappen een soort dwaze oorlogsdans begonnen te dansen, terwijl zij hunne zotte en barbaarsche kreten door die enorme steenen ruimte lieten galmen, en met geweldige wapens tegen schilden klapten. Het was ellendig gewaar te worden hoe ieder van die Bedoeïnen beproefde om ons geld af te zetten. De vrouwen in hunne tentjes strekten hunne hand uit en vleiden: „Penie-se!” (penny sir). De kleuters pulkten met hunne apenvingertjes aan onze jaszakken en krijgschuten „Pennie-se!” Een vrouwtje, dat zich zou laten fotografeeren, wilde eerst de „pennie-se” hebben. Op eens werd ik toen door een langen kerel aangeklampt, die mij aantikte en vertrouwelijk een stukje slangenhuid in de hand drukte, vriendelijk mompelend: „Look ye here, master, Thies ies for luck”. Ik begreep niet onmiddellijk wat hij eigenlijk bedoelde en vraagde om inlichtingen. Hij antwoordde: „Iet ies a fétiche, porte bonheur, thie luck”. Ik begreep en bedankte voor het stukje slangenhuid, dat den nieuwen eigenaar geluk moest aanbrengen. Maar daar stooft de lange kerel op en zeide: „Oh! Noh! Cinq franci (cinq francs) for thie luck master.” Ik gaf hem een halven franc en verwijderde mij met een overtuigend: „That will do”. Hij grijnsde listig en stak tevreden zijn halven franc bij zich, bedankte goedmoedig, kort: „Thanki Sir”. Op den duur werd het gezelschap van de Bedoeïnen ons wat benauwend, ook hielden ze er zulk een sterken lijfgeur op na, precies ranzige boter. Wij gingen daarom, na een rondwandeling over de steenen zitplaatsen, naar buiten, om de beroemde Jardin de la Fontaine, die Lodewijk XIV indertijd voor Nimes liet aanleggen, te gaan bekijken. De boomen waren helaas nog kaal, maar het gaf juist een beter overzicht van dit inderdaad prachtige geheel, door Le Nôtre ontworpen. Een prachtige achtergrond vormde een berghelling met conifeeren begroeid, waarboven de oude sterkte „La tour Magne” machtig uitstak. Wij lieten ons, na van alles genoten te hebben, door den „Garde de la fontaine” rondleiden, passeerden nog eens de

Foto Aug. F. W. Vogt

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
NIMES. BEDOEÏNEN-VROUWEN IN DE ARÈNES.

overblijfselen van een Romeinsch bad, waar Le Notre later midden in versieringen heeft aangebracht en looden tuinbeeldjes en marmeren beelden; wij bezochten de bron of wel, die eigenlijk de oorsprong is van den naam „Jardin de la Fontaine”, en waar in den Romeinschen tijd ook een bad schijnt te hebben bestaan. Vlak bij die wel vonden wij de ruïne van den „Temple de Diane ou de Nemausus”, waarin nog prachtige overblijfsels van Romeinsche beeldhouwkunst te zien waren.

Na onze wandeling, het was intusschen al weer laat geworden, zochten wij de bij het hek staande auto weer op, lieten ons brengen door de Boulevard Gambetta, een breede met boomen beplante mooie en gezellige straat, naar het Quartier d'Infanterie en langs de overblijfsels van een poort door Keizer Augustus in het jaar 16 voor Christus gebouwd en daarom „La Porte d'Auguste” genoemd. Nimes maakte op ons met zijne vele boomen en breede straten een vroolijken, gezelligen indruk. Wat er nog merkwaardigs van de stad te zien was, wilden wij tot na de lunch bewaren daar de honger ons met gezwinden spoed naar het Hotel du Luxembourg dreef, waar wij in een genoegelijke ruime zaal wat van de vermoeienis en al te grooten appetijt bekwamen. Na den eten bezochten wij nog het „Maison Carrée”, een van de schoonste, nog bijna ongeschonden bestaande Romeinsche tempels, aan Caius en Lucius César (aangenomen zonen van Keizer Augustus) gewijd. Dit prachtige hechte gebouw moet den bouwmeester van de Madeleine te Parijs tot voorbeeld gediend hebben en in algemeene afmetingen en lijnen komen het „Maison Carrée” en de „Madeleine” dan ook zéér overeen. De tempel is thans tot een museum ingericht. Nadat onze fotograaf er foto's van gemaakt had, lieten wij den kellner, ons door het hotel welwillend afgegaan om als gids te dienen, weder aan zijn lot over en tuften dra de stad uit en de richting van Remoulins, want daar wachtte ons nog een prachtige Romeinsche waterleiding. Wij bleven opzettelijk niet lang in Nimes, omdat wij ons voorgesteld hadden eenige dagen rust te nemen in Avignon, dat wij als het doel van onze reis in Provence beschouwden en waar wij dan ook buitengewoon belangrijke dingen hebben aangeetroffen. Wij reden langs een tamelijk rechten weg met onafzienbare wijnakkers aan beide kanten, later langs een dicht bosch naar Remoulins, zochten buiten het stadje even naar den goeden weg en kwamen dan met een grooten boog aan de Vallée du Gard. Heel in de verte zagen wij geelachtig de hooge arcaden van den beroemden „Pont du Gard”. Deze waterleiding moet in het jaar 19 voor Christus gebouwd zijn, waarschijnlijk door Agrippa. Wij naderden het geweldig indrukwekkende monument met groote snelheid en hielden op circa 100 meter afstand er van stil. Het hoogste punt ging

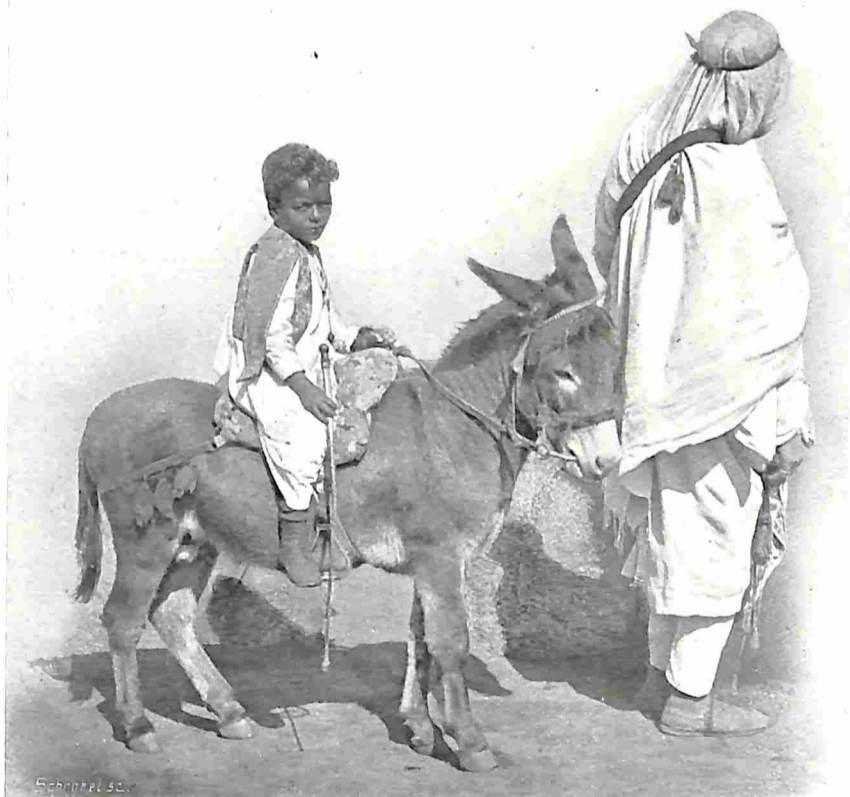

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
NIMES. IN DE ARÈNES.

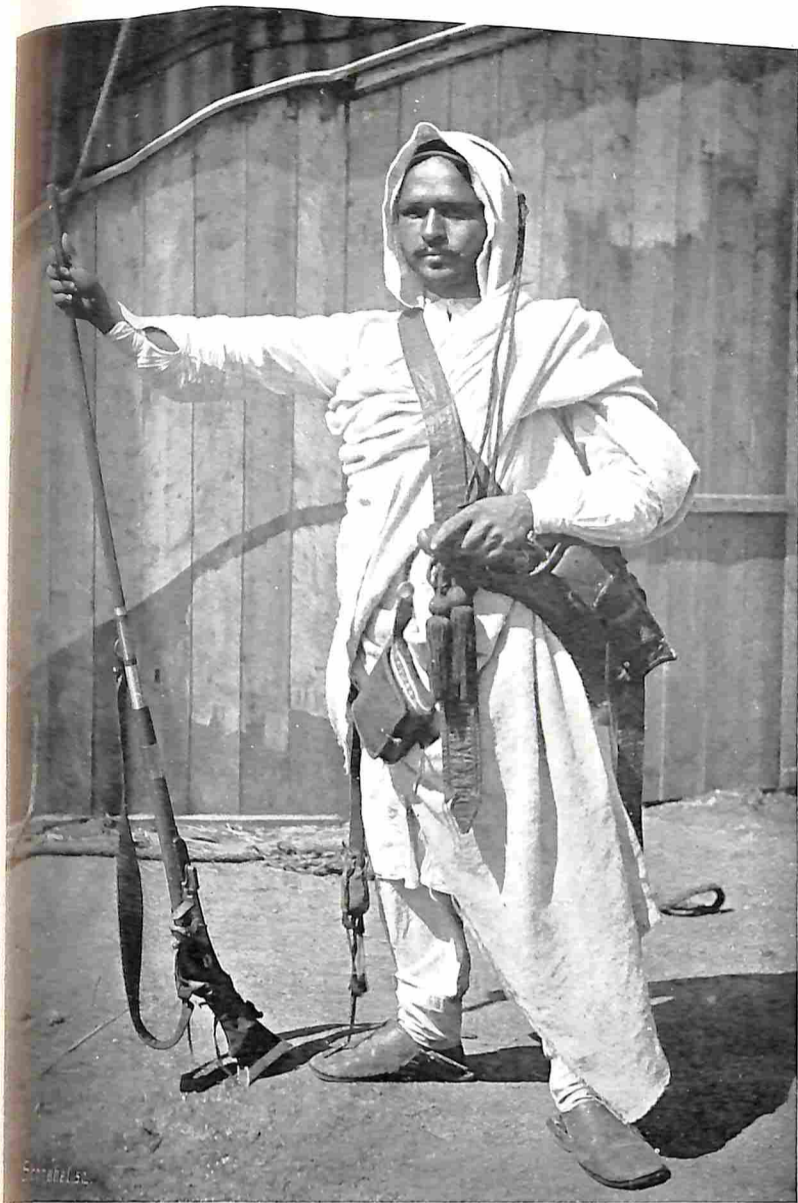

Foto Aug. F. W. Vogt.

**AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
NIMES. SCHILDWACHT BIJ DEN INGANG.**

over de toppen der heuvels, die de vallée „du Gard” vormen, heen. De geheele waterleiding bestond uit drie rijen bogen boven elkander; over de bovenste boog liep het kanaal, dat het water uit de Eure en de Airon, twee bronnen in de omstreken van Uzès, naar Nimes moest brengen in de dagen der Romeinen. Onze fotograaf werd het bij het aanschouwen van dit enorme werk dra te machtig, en hij klauterde, gewapend en wel, spoedig als een gems tegen de rotsen op, zoo snel, dat wij hem weldra uit het oog zouden hebben verloren, indien wij hem niet, gedachtig aan zijne mysterieuze verdwijning te Les Baux, hadden toegeroepen ons vooral niet alleen te laten, daar we Avignon nog voor de schemering moesten bereiken. Hij bleef dan in het gezicht, maar wij vreesden telken male hem langs de stijle, puntige rotsen te zullen zien neerstorten, dermate ontwikkelde hij activiteit en toewijding. Resultaat de prachtige fotografie, die, ik durf bijna zeggen met levensgevaar, voor de lezers van dit blad is verkregen. Wij waren vóór onze fotograaf de opname nam, de brug opgedreden, die negenenvertig meter hoog en twee honderd negen en zestig meter lang is, met bogen van wel 17 meter breedte. Daar kregen wij eerst een denkbeeld van de geweldige grootte van dit prachtige en imposante bouwwerk. Toen de kunstenaar eindelijk van zijn verheven standpunt was neergedaald, liet de bestuurder, nadat de toestellen zorgzaam waren opgeborgen, den motor weer sidderen, wij klonnen even de boschrijke heuvels over aan gene zijde der vallei en spoedig waren wij weer op weg naar Avignon, terwijl de mistral heviger begon te waaien en ons bijkans deed verstijven van de koude, hoe dik wij ook gekleed waren.

In het museum Mesdag te Den Haag hangt een Corot, die wel eens mooier genoemd is dan zijne schilderij in het museum van Avignon. Het stelt voor een zeer dichtertelijke opvatting van een landschap vlak bij de pausenstad aan den overkant van de Rhône, een gezicht op Villeneuve lès Avignon. Hoe dichtert wij Avignon naderden, hoe meer ik aan het schilderij moest denken, totdat de plaaggeest Mistral in weinige oogenblikken ruw begon op te steken en het liefelijke van dit fijne, teere zachtintige verschiekten hulde in huizenhooge nevels van een fijn stof, dat in een oogenblik alles uitgestorven van kleur maakte, een afschuwelijke stopverfkleur, zoo dood en naargeestig, dat onze eerste kennismaking met deze streken, waar Daubigny en ook Vincent van Gogh vele van hunne schoonste doeken schilderden, niet slechter en droever had kunnen zijn. Langs Villeneuve les Avignon, naderden wij over kronkelende bergwegen, aanhoudend geteisterd door een vliegend storm, die ons het stof in neus, mond en oogen dreef, de oude hoofdplaats van het Marquisat de Provence. Wij zagen in de verte reeds de hooge brug van staalraad. Toen wij

er dichtbij kwamen, was het alsof in den orkaan mee, alle duivelen van de hel meegierden. Het was het gieren van den wind door de nog bladlooze boomen en door het staalraad van de brug. En met de hand aan mijn pet kijkend naar de boomtakken, zóó fel door het stof bestookt, dat ze als wit berijpt schenen, en alleen nu en dan de omtrekken van de stad tusschen de stofwolken ontwarend, met hoog boven op de rotsen het „palais des papes” en het vergulde beeld boven op de kathedraal, moest ik even spijtig denken aan de stille kleurenweelde, de blauwe zee, de bloemenheerlijkheid van de Riviera. Wij moesten wachten op een regiment soldaten, dat juist de brug overtrok en onze handige fotograaf maakte, ik weet niet hoe, waarschijnlijk gedekt door de auto, van de gelegenheid gebruik om even een heel mooie kiek van het stadsgezicht te maken. Alles rondom ons had de stemming van een donkeren, onstuimigen herfststg en toch heb ik juist van dien middag aangename herinneringen behouden, er zat stemming in alles wat ik zag, de wind herinnerde mij aan de voorjaarsstormen van ons Hollandsch strand, het was alsof ik een ouden makker in den vreemde weervond, want ik heb den stuggen ruwen vriend, waarmede men worstelen moet, die ons hardt en tot geweldig verzet dwingt, altijd liefgehad, en hier bracht de wind iets sombers en heerlijk romantisch in de atmosfeer. Ten hoogste verontwaardigd waren wij allen, toen wij een kudde koeien met drijvers, akelig door die mannen opgedreven zagen, zonder medelijden sloegen zij de arme beesten op schoften, pooten, ja, zelfs zoo ruw tegen de zachte neuzen, dat het bloed er uit drupte. Het was een schandelijk schouwspel, toen wij er aanmerking op maakten, lachten de kerels bot. De arme dieren waren gelukkig spoedig over de brug uit het gezicht. De Zuid-Franschman schijnt geen erg fijngevoelig mensch te zijn, bij ons komen dergelijke dingen toch niet in die mate voor.

Langs de wallen, waar het stof woest langs jachtte, de steenen wallen, meters dik, die, dateerend uit de veertiende eeuw, nu nog onverwoest om de geheele stad gaan, reden wij naar de Rue de la République om allereerst onze goede aankomst in ons rustpunt naar huis te telegrafeeren en om de poste restante brieven in ontvangst te nemen. Daarna zochten wij het Grand Hotel de Provence op, waar wij wonder boven wonder nog plaats vonden, want er was een kermis in de stad en men zeide ons, dat alle hotels stampvol waren. Door het vertrek van een paar welwillende Amerikanen konden wij toevallig „opgenomen” worden op de vrij gekomen kamers. Ik heb mij dikwijls afgevraagd, waar het gezelschap heen getogen is, dat een uur later aan ons hotel aanklopte en nul op het request kreeg. Waarschijnlijk zijn ze naar Nimes of Arles, Tarascon of St. Rémy gegaan.

(Wordt vervolgd).

Foto Aug. F. W. Vogt.

**AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
NIMES. EEN BEDOEÏNEN-VROUW.**

EEN ROZEN-TRIO.

DE afgebeelde rozen vertegenwoordigen drie geheel verschillende typen en zijn het beste bewijs voor de groote afwisseling en verscheidenheid, welke dit zoo geliefde plantengeslacht nog aantrekkelijker maken. De roos Abel Chatenay heeft haar ontstaan te danken aan eene kruising tusschen de koperkleurige theeroos Dr. Grill en de helderroode doorbloeiende roos Victor Verdier. Over het algemeen leveren de thee-hybriden, zooals de kruisingen tusschen thee- en andere rozengroepen genoemd worden, de meest geschikte rozen op. Zoowel om er perken mee te beplanten als om veel bloemen van te snijden in den rozentuin. De thee-hybriden hebben de deugden van theerozen zooals rijken bloei, mooien spitsen knopvorm, fijne kleurschakeeringen en aangename geur; maar het zijn bovendien krachtige groeiers en dat zijn vele, juist van de mooiste theerozen niet, die wel rijk bloeien maar geen genoegzaam hout vormen om dien bloei te onderhouden, waarbij nog komt dat zij ook door middelmatig strenge winters niet heenkomen, maar meestal zelfs onder bedekking bevrozen. De thee-hybriden bezorgen den rozenkweeker geheel wat hij noodig heeft, n.l. planten met een rijken fijnen bloei bij voldoende sterken groei en weerstandsvermogen. De roos Abel Chatenay is daarvan een der beste voorbeelden. Een geheel ander karakter vertoonen de klimrozen waarbij de zoo algemeene Crimson Rambler of Japansche kersroos. De kersroos is uit Japan als een daar sinds jaren gekweekte roos ingevoerd, ze groeit verbaazend snel en bloeit, hoewel ze niet geheel doorbloeiend is als b.v. de thee-hybriden, des zomers geruimen tijd aaneen met massa's helder gekleurde bloemtrossen. In de felle zon en tegen zuidelijke muren gevoelt zich de kersroos niet behaaglijk, wat aan de lichtgele kleur van het blad te bemerken is. Tegen een oost- of westelijke schutting of op een andere eenigszins minder zonnige ruimte groeit zij het best.

Ook van deze roos is door de kweekers gebruik gemaakt, om door kruising met een ander sterk ras weer wat beters te verkrijgen. Een zeer goede klimroos van den lateren tijd is dan ook Dorethy Perkins, afstamming van de Japansche kersroos en Rosa wichuraiana. De klimroos Dorethy Perkins groeit en bloeit even sterk als de kersroos maar weerstaat beter het zonnige weer en de voor rozen zoo gevreesde meeldauw of „het wit“; bovendien hebben de bloemtrossen een helder zacht rose kleur, wat weer een aangename afwisseling geeft met het donkerkarmijn der kersrozen.

In tegenstelling met wat voor struikrozen noodig is, worden deze soorten klimrozen zoo goed als niet gesnoeid: zij ontwikkelen haar bloemtrossen uit de zijoogen van in den vorigen zomer gevormde lange groeischeuten. Kort men nu in het voorjaar deze scheuten in zooals dat bij doorbloeiende struikrozen geschiedt, dan mist men bij de klimrozen den bloei. Het is voldoende om de oude en afgeleefde takken in hun geheel weg te nemen, waardoor de jonge scheuten weer lucht krijgen, en verder de plant te laten groeien, waarbij de krachtige, dicht bij den grond ontspruitende groeischeuten wel voor de instandhouding en uitbreiding van den struik zullen zorgen.

De afgebeelde enkelbloemige rozen zullen wel minder algemeen bekend zijn. Over het algemeen ziet men weinig enkele rozen in de tuinen en toch leveren zij, als er maar ruimte genoeg voor is, een heerlijk gezicht op. Men moet ze evenwel geheel vrij laten groeien, dan eerst komt de overweldigende groei en bloei, het kenmerk van de enkelbloemige roos, geheel tot zijn recht.

De meeste enkelbloemigen bloeien slechts éénmaal in den voorzomer; de groep nieuwe Iersche door A. Dickson gewonnen

rozen bloeien echter den geheelen zomer door. De bevallige vorm der knoppen is opvallend, maar éénmaal ontplooid is het spoedig met haar gedaan. Dit is bij den rijken, snel opeenvolgenden bloei in de tuin geen bezwaar; de struiken zijn toch altijd als met bloem en knop overdekt. In den nazomer geven de gekleurde bottels en de herfsttint der bladeren aan de enkelbloemige rozen nog eene bijzondere onderscheiding.

J. G. BALLEGO.

DE TAMME JAGER.

ZIJ hadden elkaar leeren kennen en lief gekregen op de bestuursvergadering van de Vereeniging tot Dierenbescherming. Arend van den Bossche was een eenvoudige, goedhartige jonge man, die als hulponderwijzer zijn brood verdiende en hard studeerde voor de hoofd-

acte. Stientje Döhring was als juffrouw van gezelschap uit Duitschland naar Nederland gekomen en in de doktersfamilie, waar zij in betrekking was, leerde zij de dierenliefde en het vegetarisme kennen. De dokter was een sterk voorstander van de vegetarische leefwijze en zijn drie kinderen hadden van de geboorte af nooit vleesch genuttigd, zagen er wel wat mager uit, maar waren door en door gezond, lichamelijk flink ontwikkeld en bijzonder zachtvaardig.

In het eerst was het Stientje, ze heette eigenlijk Christine, wel wat vreemd geweest, altoos plantenkost te moeten eten, maar langzamerhand had ze zich er aan gewend, had zelve een goede vegetarische keuken leeren leiden en na een jaar stond vleesch haar zoo tegen, dat ze het zelfs als iets onaangenaams ondervond, als ze anderen vleesch zag eten.

Arend van den Bossche was van geen bijzonder sterk gestel en het verblijf in de school met haar vaak bedompte atmosfeer deed hem geen goed. Daarom, zoodra het maar eenigszins ging, sprong hij op de fiets en trapte naar buiten. Hij hield veel van de natuur, met die instinctieve liefde, welke men doorgaans bij wat zwakke lieden vindt, die buiten herademen en gezondheid opdoen. Kennis der natuur was al als jongen zijn liefste vak geweest en hij had de stille hoop om, nadat hij zijn hoofdacte behaald had, leeraar M.O. in de plant- en dierkunde te worden.

Stientje had hem over de voordeelen van de vegetarische voeding gesproken en hem aan den dokter voorgesteld, die, fanatiek voorstander van het vegetarisme, den jongen onderwijzer als probaat geneesmiddel voor zijne zwakke constitutie en slechte spijsvertering een rationeele vegetarische voeding had aanbevolen, met behoud van zuivel en eieren. De dokter zelf gebruikte zelfs geen zuivel en eieren, hij leefde schier uitsluitend van vruchten, wat hij zich, daar hij

gefortuneerd was, kon veroorlooven, zoodat zijn huis steeds geurde naar frisch ooft. En in alle kamers stonden op schotels of in manden ware stillevens van appels, peren, druiven, noten en nootjes van allerhande soort, sinaasappelen, granaatappelen, moerbeien, ananassen. Men dronk er heerlijke vruchtenwijnen en de dokter, in stede van te rooken, stak een stokje zoethout of kaneel in den mond, die hij in een zilveren cigarettenkoker bij zich droeg en knabbelde daarop.

„Rooken is drie vierde zenuwen en één vierde genot. De meeste lieden zouden het zich zoo kunnen atwennen, want zoo'n pijpje kaneel geeft de illusie van een cigarret in den mond te hebben — maar men haalt zijne longen niet vol nicotine en giftgassen bevattende tabaksrook.”

Arend, die werkelijk al heel spoedig baat vond bij de deskundige, rationeele plantenvoeding, (de dokter had er bij Stientje op aangedrongen den hem sympathieken jongen man rijkelijk van zijn voorraad te voeden) was na eenigen tijd een voorvechter in de rijen der vegetarische propogandisten. Hij schreef een

Foto Aug. F. W. Vogt.

KLIMROZEN.

reeks populaire opstellen in het „Schoolblad” en won dadelijk aanhangers voor de voedingsleer der toekomst. Dokter Gravenhorst, dankbaar voor zijn hulp, benoemde hem tot huisonderwijzer van zijne drie kinderen, en, gehoord hebbende, dat Arend leeraar in de plant- en dierkunde wilde worden, verschafte hij hem tijd en middelen.

Toen Arend, na drie jaren van onverpoosde studie zijn examen glansrijk doorstond en een plaats aan een H.B.S. had verworven, ging hij met Stientje trouwen. Beiden met dezelfde neigingen, zacht van aard, vol liefde voor alles wat leefde, leidden een ideaal huwelijksleven. Er kwamen geen kinderen, maar zij hadden een hond, een Duitsche teckel, een teefje op lage pooten, gulzig, lui en slimmetjes, vegetariër thuis, maar gewetenloos genoege om daarbuiten zich te goed te doen aan niet altoos eerlijk verworven dierlijk voedsel: een paar kanarievogels, een haantje en een pop, die vrij rondvlogen in Arend's kamer en zelfs naar buiten, trouw weer terugkwamen en in het altoos openstaande kooitje overnachtten, en een papagaai, een grijze roodstaart, tam als een duif, een spreker eerste klasse. De kater Pim hoorde eigenlijk niet in dit huis, want hij was de eenigste ongetemde . . . o, niet voor het oog, dan was hij werkelijk poes-lief, gaf kopjes, kon vertrouwelijk spinnen, verdroeg zich best met Rink, den teckel, en dronk zijn melkie met kleine, rustige likjes.

Doch Pim leidde, zooals de groote misdadigers dat doorgaans doen, een dubbel-leven. Wie hem 's nachts had kunnen volgen, als hij slapende vogeltjes overviel, of gevechten op leven en dood met andere katers uit de buurt hield, zou het niet geloofd hebben, dat dit dezelfde Pim was, die overdag met goedig knippende oogjes, de kanaries ongemeoid in de kamer liet rondvliegen.

Op een dag kreeg Stientje een grooten brief uit Duitschland en iets geheel onverwachts was gebeurd. Een oom van haar, een rijk man, die „Rittergutsbesitzer” was geweest, was met een aantal vrienden op de jacht gegaan en toen door een kogel, die een onhandig schutter had afgeschoten, doodelijk verwond. De man was in de kracht van zijn leven gestorven, had geen testament nagelaten en zoo was Stientje onverwachts en zonder dat zij er ooit op gerekend had, in het bezit gekomen van een vrij aanzienlijk kapitaal en een schier volmaakt Duitsch landgoed.

Arend en Stientje deden de reis naar Silezië, om eerst hunne nieuwe bezitting eens aan te zien. Te midden van een vrij groot bosch in een heuvelachtige streek, een uitgezocht jachtgebied, lag de woning van den overledene, een groot huis, van binnen geheel ingericht als een klein jachtslot. Overal langs de muren de geweien van de herten, die de oom geschoten had. Eén kamer zelfs gemeubeld met meubels van hertengeweien gemaakt.

Voorts veel wapenrekken met uitstekende buksen en jachtgeweren, kasten vol met jachtuitrustingen en de oude houtvester, die met een viertal jongere mannen handen werks hadden om het vrij groote gebied in orde te houden, vertelde Arend en Stientje wonderen van de mooie jachtgelegenheden, den overvloed van wild en de uitstekende jagersqualiteiten van wijlen Stientjes oom.

Stientje en Arend besloten op het jachtslot te gaan wonen. Arend zou den rechtervleugel tot laboratorium inrichten en Stientje koos de wapenkamer om er een bibliotheek van te laten maken.

Het personeel werd ontslagen, behalve de oude houtvester, die met oude mannetjes' sluwheid spoedig ontdekt had, wat voor soort menschen de nieuwe bewoners van „Waidmannslust” waren. „Waidmannslust” onderging een formidabele verandering, toen Stientje en Arend het voor goed betrokken. Alle wapentuig werd verkocht, al de ijzers en vallen voor vossen, wezels, dassen en zelfs voor ratten werden door Arend in een kuil begraven — opdat

ook anderen er geen „misbruik” van zouden kunnen maken. Natuurlijk werd alles wat aan de jacht herinnerde, uit het huis verwijderd. . . zelfs de geweien. „Noem je dat jachttropheeën,” vroeg Stientje verontwaardigd aan den ouden houtvester. „Schande-tropheeën zijn het. Wat hebben die arme beesten misdaan, dat je ze niet hun vrijheid in het bosch zou laten genieten.”

Daarentegen werd de moestuin aanzienlijk uitgebreid en Arend liet op een geschikt stuk land een grooten boomgaard aanleggen. Ook verheugde hij zich in de groote oogsten van hazelnoten, beukennoten, bessen en beziën van allerhande soort en de heerlijke eetbare paddestoelen, dat „vleesch van den vegetariër”, die het bosch opleverde. De oude houtvester bleek ook veel verstand van boomkwekerij te hebben en Stientje zowel als Arend waren zijne dankbare leerlingen en verwaarloosden beiden hunne studiën voor het practische boerenbedrijf.

Hun leven scheen een idylle. Nu er niet meer in het bosch gejaagd werd, nam het wild er zeer toe, want niet alleen dat het zich door de rust der omgeving beter voortplantte en niet uitgeroeid werd door het moordend lood — ook uit de omliggende jachtvelden kwamen de dieren des wouds naar de bezitting van „Waidmannslust”, waar ze rust en voedsel vonden. En zoo vertrouwd werden ten laatste de dieren, dat ze tot heel dicht bij de woning naderden.

In den tweeden winter kwamen zelfs herten en reeën, door den honger gedwongen, tot binnen het hek, waar Stientje en Arend ze voerden met hooi en haver en als de reeën en herten, tam als honden, zelfs 's avonds tegen zonsondergang, in troepjes naar de woning liepen, Arend en Stientje de handen lekten, dan vroegen zij elkaar telkens weer, hoe de menschen er toch toe konden komen, zulke lieve dieren te doodden.

Maar nog grootere genietingen wachtten hen. Jörn, de oude houtvester, had hun gezegd, dat er zooveel hazensporen in den moestuin waren en dat ze, als ze de hazen eens in vrijheid wilden zien, zich verdekt moesten opstellen tegen den avond, als 't lichte maan was.

En ziet, van achter 't luikje van 't kleine benedenkamertje zagen ze 's avonds bij maanlicht de hazen bij twintigtallen in den kooltuin stoeien; ze speelden krijgertje, zaten rechtop op de achterste pooten en gaven elkaar klappen met de voorpootjes, die ze, als schooljongens, elkaar „doorgaven.”

Ze moesten zich bedwingen, Arend en Stientje, om niet luid in lachen uit te barsten bij dit zonderlinge tafereel en Jörn was, hoewel hij al veel zonderlings beleefd had bij de nieuwe bewoners van „Waidmannslust” toch nog verwonderd, toen ze hem, in stede van over de verwoesting in 't koolveld te klagen, vroegen, of men ook hazen tam kon maken.

Nu, Jörn wist daar wel een weg op. Hij begon met oude kleeren

van Arend en Stientje in den kooltuin te leggen — die 's avonds door de hazen argwanend beroken werden — tot ze zich er langzamerhand aan wendden. Toen kleedde hij strooppoppen aan met die kleeren en zette ze in den moestuin. Het duurde wel een week voor de hazen nu er zich in waagden — tot de honger hen dreef. Nadat de hazen aan de strooppoppen gewend waren, konden Arend en Stientje, zich onbewegelijk houdend, zelve in den moestuin gaan zitten. De hazen kwamen toelopen en onder hun oogen vertoonden zij het humoristische schouwspel, dat anders slechts de meest voorzichtige en kundige jagers en dan nog hoogst zeldzaam te zien krijgen.

In het derde jaar bezaten Arend en Stientje reeds een paar volkomen getemde hazen, die zoowaar met Rink, de oude teckel, speelden. Pim, de kater, was de eenige in 't gezin, die afkeerig bleef van de theosofie, de vegetarische levenswijze en de afschaffing van 't jachtgenot. Overdag lag hij zich lui te zonnen en als hij de papagaai of de kanarievogels zag — ze be-

Foto Aug. F. W. Vogt.

IRISH ELEGANCE.

wogen zich in volkomen vrijheid maar kwamen op een fluiten van Arend of Stientje dadelijk naar den baas of de vrouw toe — knipte hij eens met de groene oogen en keerde ze den rug toe. Maar als het donker werd, sloop hij het bosch in en met de vossen, de bunsings, de wezels, de fretten, de uilen en ander roofgespuis zocht hij, onbekommerd om het jachtverbod van heer en meesters, een buit. Menig lief zangvogeltje verschalkte hij, maar het liefst had hij jonge haasjes. Dien smaak had hij gemeen met Jörn. Want de oude houtvester, als vrouw en baas sliepen, sloop juist als Pim, het bosch in en stelde strikken en mepte menig haasje, dat hij later zorgvuldig toebereidde en in zijn kleine woning zat hij dan en smulde en Pim zijn trouwe kameraad, zat snorrend bij 't pruttelend potje en kreeg menig geurig kluitje. Wat Rink aangaat, die was te lui en te verlekkerd om méé te doen aan het jachtgenot. 's Nachts zijn warme mand verlaten, in 't bosch rond te zwerven, waar zooveel groote, vreemde dieren liepen — hij zag er niets in. Maar als hij rook, dat er bij Jörn wat te vuur stond, dan was hij op zijn post en smulde dan een kluit.

Den volgenden dag toonden dan na zoo'n smulpartij de drie lotgenooten, Jörn, Pim en Rink alle drie merkwaardig weinig trek aan de, toch zelfs van „falscher Hase,” *) voorziene disch van baas en vrouw. Zij hielden nu eenmaal méér van echte haas.

Onderwijl was het jachtgebeid van „Waidmannslust” zoo rijk aan wild van allerhande soort geworden, dat het een plaag voor de omgeving werd. Want niet alleen, dat de roofdieren zich zéér vermeerderden en hun rooftochten van uit het veilige gebied ook op het minder veilige gebied der omringende jachtgebieden uitstrekten, ook trok het verlokkelijke terrein veel stroopers aan, wat zeer veel werk aan de jagers zoowel als aan de politie van de aangrenzende terreinen en gemeenten gaf. Want als de stroopers met een buit betrapt werden hielden ze stokstijf vol, dat ze hun buit op „Waidmannslust” hadden gestroopt. De eigenaar van die bezitting nu, het was spoedig algemeen bekend geworden, achtte het strijdig met zijn geweten, een mensch in de gevangenis te brengen, ter wille van een stuk wild. Hij had dit driemaal reeds plechtig voor den rechter verklaard, als trouw propagandist echter niet verzuiwend er bij te voegen, „dat hij daarom niet geacht wenschte te worden, het stroopersbedrijf in 't algemeen goed te keuren, dat hij even onedel vond als het jachtbedrijf in 't bijzonder.”

Zoo hadden de stroopers vrij spel en daar zij een dankbaar hart bezaten, verschoonden zij zooveel mogelijk het gebied van „Waidmannslust,” welks eigenaar hen voor zware gevangenisstraf had behoeft.

Drie voorname grondbezitters uit de buurt, geboren jagers, van de soort waarvan de dichter Gerhart Hauptmann eens zoo juist gezegd heeft, dat zij niet jagen ter wille van het dier, dat voor hen uitrent, maar ter wille van het dier in hun binnenste, boden Arend een groote som als hij hun zijne bezitting wilde overdoen.

Maar Arend en Stientje beiden voelden zich te gelukkig en te gezond in de zorgenvrije idylle van een zachtzinnig buitenleven in de vrije natuur. Soms gingen zij naar het nabijgelegen Ratibor, om daar van de voordeelen van het steedsche leven te genieten — van concert of schouwburg of lezing en wanneer zij dan soms 's avonds laat in hunne kleine automobiel naar huis reden, behoefden zij, een maal aan den rand van hun bosch gekomen, geen vrees te koesteren. Want de stroopers zouden hen waarlijk liever met gevaar voor hun eigen leven verdedigen, dan hun kwaad doen en wat de dieren aangaat, zij snoeven den geur van het echtpaar op en wisten, zoo goed als de stroopers, dat daar hun vrienden gingen, ja zelfs, als ze heel langzaam reden, zagen ze hier en daar in het struikgewas vurige oogen van vossen, die slim genoeg waren om te weten, dat ze rustig konden blijven zitten.

's Winters vonden zij schier nog méér vreugde in het buitenwonen dan 's zomers. Want dierenvrienden als zij waren, konden zij den geheelen dag bezig zijn met het voeren en streelen en verzorgen van de dieren van het woud, die door honger en goede behandeling mak geworden, naar „Waidmannslust” kwamen om gevoerd te worden. En Arend en Stientje vonden dan ook vaak gelegenheid om door jagers aangeschoten of verwonde dieren

*) Vegetarisch gerecht.

te verplegen en wanneer zij aan de toegelopen dieren zagen, hoe vreeslijk soms zoo'n dier nog leed aan wonden, voor maanden opgedaan, gruwden zij meer dan ooit van het „jachtvermaak” opgedaan. gruwden zij meer dan ooit van het „jachtvermaak” opgedaan. Niet alleen herten en reeën — neen, eens was zelfs een wild zwijn komen toelopen, een groote, oude ever, die een achterpoot miste. Het was een beer en zelfs Jörn was bang geweest, toen hij het dier voor het eerst zag. Maar Stientje had het beest een paar appels toegeworpen, die het grommend had besnuffeld, maar niet gegeten en daarna was ze moedig blijven staan, toen het dichterbij kwam en met de kleine, donkere zwijnsoogjes haar vragend aanzag.

Ze had Arend geroepen en beiden stonden zij een oogenblik verstomd . . . dachten beiden dezelfde gedachte. De ever was niet gekomen om voedsel, doch om heekkundige hulp. En Stientje waschte de etterende beenstomp schoon, bond er doeken met een verzachtende, desinfecteerende zalf om, die Arend in zijn laboratorium had toebereid en eerst daarna vrat de ever, die zich zacht grommend had laten behandelen, zijne appels op. Den volgenden dag kwam hij weer — tot de wonde genezen was. Toen bleef hij in de buurt van „Waidmannslust” rondzwerven, kwam elken dag den afval halen, dien hij grommend van genot verorberde.

Voor Arend en Stientje bleef het een raadsel, hoe de ever te weten was gekomen, dat hij hier hulp in stede van vervolging zou vinden. Hadden de dieren van het bosch een spraak? konden ze elkaar verstaan? Het leek er veel op. Want in het jachtseizoen kwamen vaak gewonde dieren naar „Waidmannslust” waar ze altoos verpleging en voedsel ontvingen en soms des morgens vonden zij wel eens een dood hert of een doode vos, die zich met uiterste krachten naar hunne woning hadden gesleept en door den dood verrast waren.

Ook de vogels, anders het schuwste, werden mak. De vele zangers van het woud, niet vergetend, dat ze 's winters op „Waidmannslust” voedsel kregen, bevolkten het jachtgebied dicht en maakten de woning vroolijk door hun gezang en geluid. Maar ook de fazanten, de sneeuwhoenders, de korhoenders wisten ten laatste, dat op „Waidmannslust” geen gevaar dreigde en dikwerf vond Stine versche eieren, die als een soort geschenk voor haar neergelegd schenen.

Zoo ging hun leven voorbij. Zij kregen geen kinderen, doch voelden het gemis weinig in de drukke bezigheid, die hun het buitenleven gaf.

Onderwijl begon het bosch rondom „Waidmannslust” gevaarlijk te worden voor de geheele omgeving. Want het aantal roofdieren vermeerderde zich steeds en in geen gebied trof men zooveel vossen, wilde zwijnen en wezels aan als in dat van „Waidmannslust”. De bezitters der aangrenzende velden overlegden op welke wijze zij zich van den

lastigen buurman konden bevrijden. Zij begaven zich naar een advocaat, om advies te halen. Had de bezitter van een jachtgebied het recht de omliggende gebieden onveilig te maken door de verwaarloozing van zijn eigen terrein? De advocaat raadde aan het geval voor de rechtbank te brengen en Arend en Stientje, in stede van verontwaardigd te zijn, voelden vreugde over het feit, dat de geruchtmakende zaak van „de tamme jager”, zoo noemde men Arend in tegenstelling van „de wilde jager”, thans nog meer bekend zou worden. Nu immers zou in rechten uitgemaakt worden of iemand al dan niet het recht had op zijn eigen terrein te jagen of niet te jagen, juist zooals hij verkoos. Het was een principe-quæstie, meende Arend, of men iemand dwingen kon bloed te vergieten van onschuldige wezens. „Principe-quæsties behooren uitgevochten te worden, het koste wat het wil,” voegde Stientje er dapper aan toe.

Zij namen een bekend advocaat en nu begon het proces. In de eerste instantie werd het gewonnen door de zachtmoedige bewoners van „Waidmannslust”.

De winter was weer aangebroken en alsof de dieren des wouds wisten van het gelukkig gewonnen proces, zoo talrijk kwamen ze naar hun wintervoerplaats aanzetten. Al van verre zag men rond het huis de kraaien, raven, eksters rondvliegen en dichterbij bemerkte men de roodborstjes, spreuwen en musschen en zelfs oude vogels, die gewoonlijk tot de trekvogels behooren, maar die, bemerkend, dat ze 's winters ook de kost voor

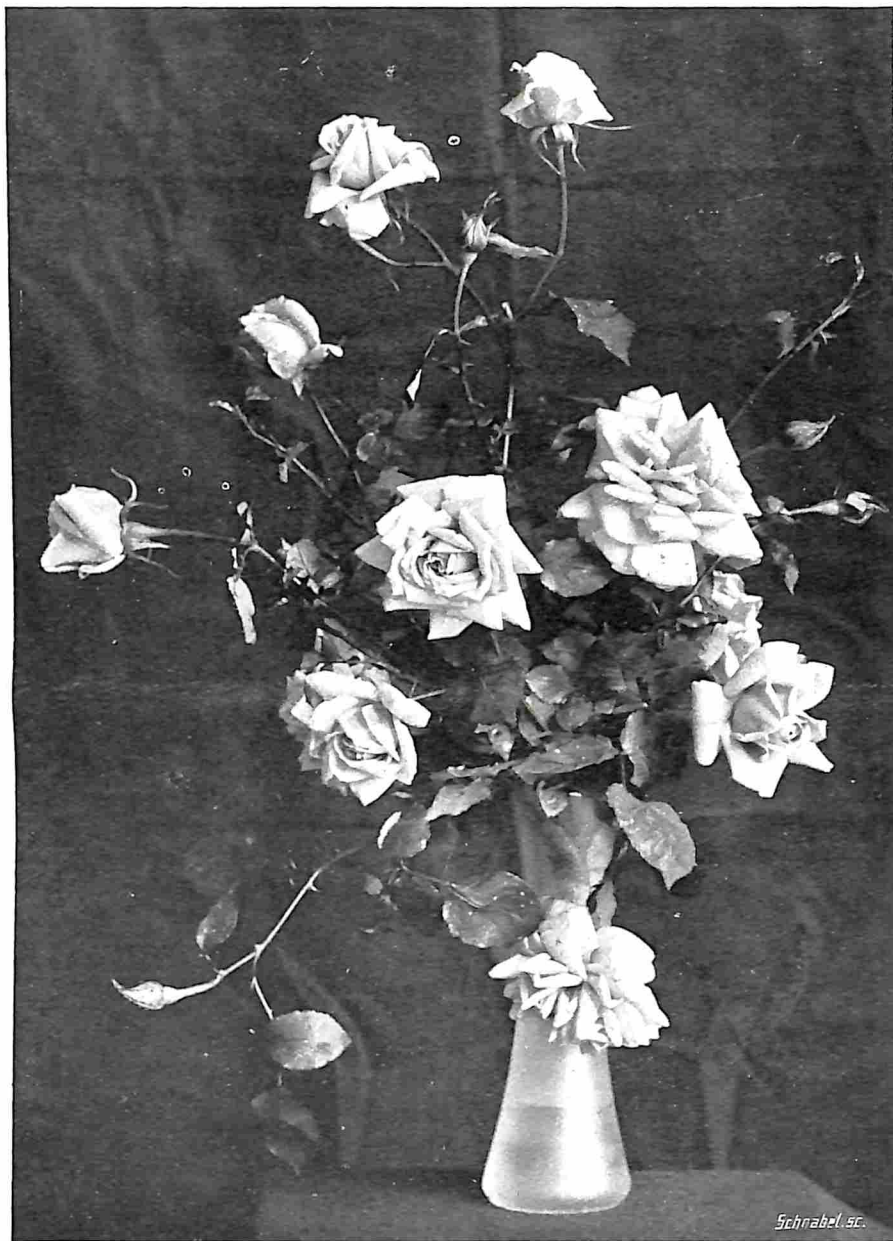

Foto Aug. F. W. Vogt.

ABEL CHATENAY.

het kauwen hadden, van de bezwaren der verre reis hadden afgezien. Eekhoortjes sprongen rondom in de boomen, een paar oude vossen kwamen naar de keukendeur sluipen om op Stientjes liefdegaven te wachten, terwijl Grom, het driebeenige wilde zwijn, werkelijk alle wildheid had afgelegd en op Arends of Stientjes roep van ver uit het bosch kwam aanhinken, wel wetend, dat het tafeltje gedekt zou worden.

Onderwijl, ongevoelig voor deze Paradijs-idylle, was de tegenpartij in appèl gegaan en op dichtbeschreven vellen folio papier werd uitenegezet hoeveel schade veroorzaakt werd door de kunstmatige teeling van roofgespuis; welke gevaren dreigden door de verwildering van een deel van het woud rondom Ratibor; dat de kunstmatig in het leven gehouden oude herten en reeën een zwakker en minderwaardig geslacht van rood wild voortbrachten — niet alleen op „Waidmannslust”, maar ook in de aangrenzende gebieden, zoodat de jachtgronden aanzienlijk in waarde achteruit gingen, dat vossen, marters, bunzings het houden van hoenders tot ver in den omtrek onmogelijk maakten en deze roofdieren zich niet ontzagen, in het nauw gedreven of opgeschrikt, kinderen aan te vallen.

Ditmaal waren er onder de rechters groote Nimrods, die levendig de smart der jagers, die wat anders najagen dan het beest, dat voor hen uitvlucht, zich konden voorstellen. En in de tweede instantie werd een oud wetsartikel opgediept, volgens hetwelk elk jachtgebied-bezitter in het algemeen belang gedwongen was voor geordende toestanden op zijne bezittingen te zorgen en eventuele schade, door verwaarloozing van de geboden maatregelen veroorzaakt, had te vergoeden. De jachtlievende bureu, met dit vonnis gewapend, begonnen de twee zachtmoedige bewoners van „Waidmannslust” al spoedig met een aantal nieuwe processen, eischen om schadevergoeding, sommatie's tot afmaking van het rooftuig te bestoken, maar Arend en Stine, koppig als het op het verdedigen van hun principe aankwam, lieten zich niet afschrikken en procedeerden er eveneens dapper op los.

Op een avond in den winter hoorden ze ver in het bosch vreemde geluiden, geblaf en gehuil als van groote honden, maar van een ras, dat ze niet kenden.

„Ze zullen toch niet zoo brutaal zijn, om, en dat nog wel in verboden jachtijd, op ons gebied te gaan jagen?” vroeg Arend verontwaardigd.

„Mijn arme, lieve reeën — . . . ach, die vreeselijke, bloeddorstige menschen!” zuchtte Stientje.

Weer hoorden ze het zonderlinge geblaf.

„Ik zal dan toch eens zien, wie heer en meester is op zijn eigen jachtgrond!” zeide Arend vastbesloten. Hij stond op en sloeg een duffelschen mantel om.

„Ik ga met je mee. Aai!” riep Stientje.

Beiden liepen onbevreesd het donkere bosch in; ze wisten wel, dat hun geen kwaad kon geschieden. Ver in den omtrek kenden zij elk beest en elk beest kende hen. Het geblaf scheen zich een oogenblik te verwijderen . . . toen kwam het opeens weer dicht bij en ze ontwaarden nu in het kreupelhout, vier zes, tien paar gloeiende oogen van een nog nooit geziene diersoort.

„Stine!” riep Arend verschrikt. „Ik geloof, dat het wolven zijn!”

„Wolven! . . . Zouden die ons kwaad doen . . . wolven?”

Met een koppel uitgehongerde dieren, gekomen van over de Poolsche grens, zich reeds op de twee dierenvrienden geworpen.

Den volgenden dag knalden er veel schoten in het bosch rondom Waidmannslust. Zelfs de ever met de drie pooten en de twee oude vossen moesten het leven laten. Van den zachtvaardigen eigenaar en zijne echtgenootte begroef men nog een dag later slechts wat afgeknaagde beenderen.

Deze geschiedenis, welks waarachtigheid hier beschreven staat, moge een ieder leeren, dat in deze wereld voor elkeen twee wegen open staan: „te eten of gegeten te worden!”

DE GECEISELEERDE BOVIST.

EEN van de voor leeken meest onbegrijpelijke atdeelingen van het zwammenrijk is die der *buikzwammen* of *gasteromyceten*. Van een gewonen paddestoel is voor een natuurvriend al gauw de voornaamste inrichting duidelijk: hij ziet in, dat de plaatjes of poriën onder aan den bodem de sporen herbergen en dat deze na de rijpheid op den bodem of een andere groeiplaats terecht komen en zoo het aanzijn zullen schenken aan nieuwe zwammen. Doch van de inrichting der zoogenaamde buikzwammen begrijpen de meeste menschen niet heel veel. En dit is jammer, omdat sommige leden dezer familie algemeen of zelfs zeer algemeen voorkomen, en de liefhebber van wandelen en natuursport derhalve veel kans heeft er op zijne excursies eenige van te ontmoeten.

Een van de meest forsche en kloeke buikzwammen is de bovist, wiens naam boven dit opstel staat. Hij is nauw verwant aan den alom bekenden *reuzenbovist*, den paddestoel, dien men vaak in het najaar als een reusachtig struisvogel in vruchtbare weilanden tusschen het gras kan zien liggen, doch wijkt er van af door zijn meer kegelvormige gedaante, zijn als het ware geciseleerde oppervlakte en zijn mindere grootte. Toch neemt deze lycoperdon nog een belangrijke plaats in onder zijne soortgenooten. Exemplaren toch van een 15 c.M. middellijn zijn er wel gevonden, en een stuifbal van deze afmeting is al een imposante zwam.

Foto L. Dorsman Czn.

STUIFBAL IN OUDEN TOESTAND.

Het bovengedelde is vergaan, de rest is sponzig geworden en er is een holte gekomen, waarin de sporen liggen.

Wie nu iets van de inrichting van deze soort van paddestoelen wil weten, kan niet beter doen, dan een niet al te oud exemplaar van beneden naar boven door te snijden. Dat de zwam nog jong is, kan men gemakkelijk zien aan de witte, of grijsachtige kleur. Later toch worden veel bovisen ros- of bruinachtig. Heeft men er deze bewerking op toegepast, dan ziet men, dat zij bestaat uit twee deelen, een bovenste, ronde afdeeling en een onderste, schotelvormige, beide gescheiden door een taaien wand: Deze bovenste ruimte nu is dicht gevuld met een oncin-dige massa sporen, die te zamen een soort van klomp vormen, de *sporenklos* of *gleba* genaamd. Het onderste weefsel is onvruchtbaar. De geheele inwendige massa wordt omgeven door een hulsel, dat bij de bovisen dubbel is en *peridium* genoemd wordt. Bij deze soort van stuifballen kunnen we dus spreken van een binnenst en buitenst peridium. Wat gebeurt er nu, als de zwam zijn rijpheid nadert? Langzamerhand is de witte, sponsachtige gleba veranderd in een bruine, stofachtige sporenmassa, en, zooals van zelf spreekt, moeten deze sporen naar buiten gebracht en door den wind verspreid worden, om zoo de zwam naar andere plaatsen over te brengen. Onze bovist bereikt dit doel, doordat de buitenwand vergaat en de binnenwand bovenaan afbrokkelt, zoodat het geheel den vorm krijgt van een soort van kom en een kleine stoep voldoende is om een wolk van sporende lucht in te drijven. Merkwaardig is de ongelooflijke massa stof, die een enkele dezer bovisen produceert. Verleden jaar heeft een mijner vrienden dit tot zijn schade ondervonden. Wij waren aan het wandelen onder Amstelveen, waar wij toevallig op een stuk grasland een tiental dezer stuifballen vonden groeien, die juist in hun

Foto L. Dorsman Czn.

STUIFBAL IN JEUGDIGEN TOESTAND.

rijpheidsperiode verkeerden en propvol zaten met bruin sporenstof. „Wat een leuke dingen zijn dat!” riep mijn metgezel uit en voor ik het kon verhinderen trapte hij, in een aanval van jongensachtige vernielzucht met een krachtige voetbalbeweging een der „leuke dingen” de lucht in, ongelukkig juist tegen den wind in. Oogenblikkelijk wreekte de zwam zich door zijn ganschen sporenhoud over 's mans schoen, pantalon en jas uit te storten, waardoor onze voetballer er in weinige oogenblikken, zooals hij het zelf uitdrukte, „uitzag als een beest”, en ondanks onze vereende pogingen tot Amsterdam toe „voor schandaal moest loopen”. Twee dingen heeft hij er uit geleerd: 1°. zal hij niet meer zoo spoedig een onbekend voorwerp als voetbal gebruiken, en 2°. heeft hij ondervonden, dat de naam „stuifbal” geen ijdele klank is, doch deze soort van zwammen uitnemend karakteriseert. Vroeger had men een bijgeloovige vrees voor het sporenstof der stuifballen: het zou verbazend slecht zijn voor de oogen. De nieuwere wetenschap echter heeft hiervan nooit iets bemerkt. De sporen der hovisten zijn niet slechter voor de oogen dan ander stof; vergiftige uitwerking hebben zij niet.

Wat ten slotte het nut of de schade der stuifballen betreft, hieromtrent valt weinig te zeggen. In jeugdigen toestand worden sommige gegeten; omtrent de geschiktheid hiervoor van *Lycoperdon caelatum* Bull, is mij echter nooit iets ter oore gekomen. Schade doen zij ook niet, tenminste niet noemenswaard en daarom is de eenige, die er genoeg in kan vinden, de vriend der natuur, die ze met vreugde beschouwt als interessante natuurvoorwerpen en als een bewijs voor de groote vormenrijkdom, die zich openbaart in al het geschapene. L. DORSMAN CZN.

IETS OVER SPRINKHANEN.

(ACRIDIIDÆ).

HET regenseizoen is voor den Zuid-Afrikaanschen boer een tijdperk van hopen en vreezen. De in ruime mate neervallende regendruppelen doen hem zijn fonteynen weer vloeien en drenken zijn smachtend vee; maar zij kunnen ook het aanzijn geven aan zijne gevreesde vijanden, de Treksprinkhanen, welke bij millioenen aanvallen op zijne akkers, deze in één enkelen nacht verwoesten en in dorre woestijnen herscheppen. De vrouwtjes begraven hare eieren, die ten getale van 30 tot 60 tot een pakje vereenigd zijn, in den grond. Daar kunnen zij bij voortdurende droogte jaren blijven liggen zonder hun kiemkracht te verliezen. Voor hunne ontwikkeling hebben zij behoefte aan vochtige warmte, welke een regenachtige zomer ruimschoots schenkt. Weldra verlaten de larven dan ook hare schuilplaats, om haar vernielend werk aan te vangen. Bij groote drommen trekken zij voort en laten zich zelfs door stroomend water niet afschrikken, terwijl de lijken der voorgangers een brug vormen voor de nakomers, waarover deze veilig den anderen oever bereiken. De boer ziet met angst deze scharen van „Roodbaadjes” of „Voetgangers” naderen en tracht door rechts en links met een doek te zwaaien de richting, waarin zij trekken, te wijzigen. Tegen den rusttijd beklimmen ze de struiken, liefst gras- en graanhalmen, om in een spanne tijds alles kaal te vreten. Steeds verder reizende vervellen zij eenige malen, tot zij eindelijk na het aandoen van haar laatste pakje, ook de vleugels gekregen hebben. Nu worden de verwoestingen nog grooter. Niettegenstaande hun groote vleugels zijn de Sprinkhanen vooral door het achterste paar pooten (springpooten) beter op springen dan op vliegen ingericht. Wanneer zij dan ook in groote zwermen door het luchtruim zweven, zoodat de zon vaak verduisterd wordt, geschiedt dit hoofdzakelijk voortgedreven door den wind. Ze springen op, de luchtstroom voert hen een eind verder, waarna ze weder op den bodem terecht komen. Vandaar is het, dat de toeschouwer een voortdurend rijzen en dalen waarneemt. Is eindelijk het leger over het land heengetrokken, dan zijn de velden kaal en naakt. De boer is voor dat jaar zijn oogst kwijt en vindt slechts een karige vergoeding in het voedsel, dat ze zijne paarden verschaffen, die er vet van worden. De Kaffers echter zijn verzot op Sprinkhanen. Zij verorberen ze geroost en werpen niets weg als pooten en vleugels. En al brengt de Europeesche Treksprinkhaan niet zoo dikwijls en zulke groote verwoestingen teweeg als zijn Afrikaansche collega, toch werd ons werelddeel meermalen door een sprinkhanenplaag geteisterd.

De Sprinkhanen behooren met de Kakkerlakken, Sabel-Sprinkhanen en Krekels tot de Rechtvleugeligen (Orthoptera). De kenmerken van deze Orde zijn: een onvolkomen gedaanteverwisseling, bijtende monddeelen met krachtige tasters en haarvormige sprieten. Zij bezitten vier vleugels, waarvan de voorste lederachtig en niet opvouwbaar, de achterste vliesachtig en opvouwbaar zijn. De pooten eindigen in drie- tot vijfledige tarsen (voeten). Die der Sprinkhanen hebben er drie. Het achterlijf

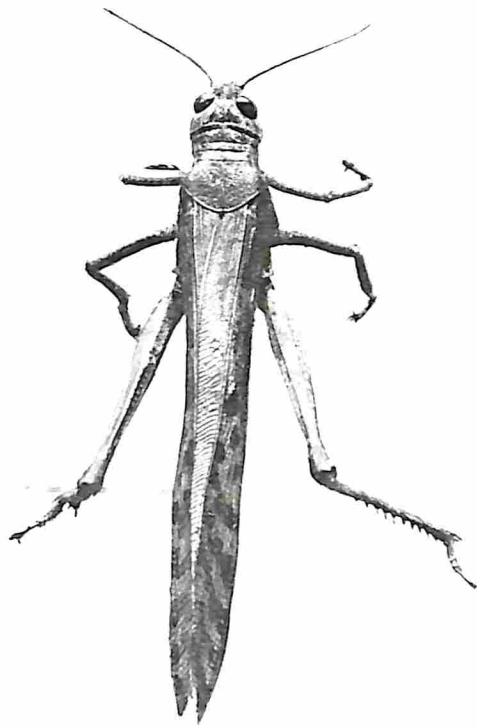

Foto A. Dekema.
GRIJSACHTIGE VELDSPRINKHAAN.

bestaat gewoonlijk uit tien segmenten. Grootere of kleinere staarten (cerci) zijn aanwezig, geleeed of ongeleeed. De larven leiden hetzelfde leven als het volkomen insect en bewonen het land.

Aan de Sprinkhanen met hun krachtige dijen en goed ontwikkelde achterpooten willen wij een oogenblik onze aandacht schenken. De kop is hypognaath, dat is naar beneden gericht. In den ruststand worden de breedere achtervleugels geplooid onder de voorste opgeborgen. Behalve de samengestelde oogen (facetten) bezitten zij in den regel nog drie bijoogen (o-cellen).

Eigenaardig is bij deze dieren de inrichting en plaatsing van het gehoororgaan. Dit bevindt zich niet aan den kop, doch aan den eersten ring van het achterlijf. Aan beide zijden van dezen ring ontdekt men het trommelvlies, gesteund door een beentje en gelegen boven een kuiltje, dat een verwijding is van de naburige luchtbuis. Aan de binnenzijde van dat vlies ligt, tusschen twee uitsteeksels, een met vocht gevuld blaasje, hetwelk in gemeenschap staat met een zenuw, die uit den derden borstzenuwknoop ontspringt en de geluidstrillingen overbrengt. Het trommelvlies kan door een spier meer of min gespannen worden.

Bekend is het ook, dat de Sprinkhanen, althans de mannetjes, een sjerpend geluid voortbrengen. Zij spelen in den werkelijkken zin op hun poot en trekken daardoor de aandacht hunner respectieve echtgenooten. De dijen namelijk dragen een rij spitse tandjes, terwijl één der aderen van de voorvleugels in een hooger vlak ligt dan de andere. Wordt deze kam over de ader gewreven dan ontstaat een vrij sterk geluid, dat door het vleugelvlies nog versterkt wordt.

Ofschoon de deelen ervan in beginsel wel aanwezig zijn, missen de vrouwtjes een legboor. Dientengevolge gebruikt het wijfje het geheele achterlijf om een gat in den grond te boren, waarin zij hare eieren deponceert. Soms dienen ook levende planten als bergplaats. De larven gelijken in hoofdzaak op het volkomen insect, doch de vleugels en de laatste achterlijfsringen ontwikkelen zich na de laatste vervelling. Daar larven en volkomen insecten plantaardig voedsel gebruiken is het gelukkig, dat per jaar slechts één generatie het levenslicht ziet en de Sprinkhanen als ei overwinteren. Enkele soorten van het geslacht *Tettix* doorstaan het koude jaargetijde als half volwassen dier. Alle Sprinkhanen, waarvan wij alleen de geslachten *Mecostethus*, *Stenobothrus*, *Oedipoda*, *Pachytylus*, *Psophus* en *Tettix* als bij ons inheemsch noemen, zijn dagdieren. De grootste zijn wel de Europeesche Treksprinkhaan (*Pachytylus migratorius*) en de Grijsachtige Veldsprinkhaan (*Pachytylus cinerascens*). De eerste zwerft vooral in droge tijden Europa rond en kan daar vaak op zeer Wandalistische manier huishouden. In ons land wordt hij zelden gevonden. Een enkel exemplaar dwaalt wel eens hierheen. De tweede wordt vooral op waterachtige heiden en in moerassige streken aangetroffen. Hij trekt niet, doch stelt zich met een vaste woonplaats tevreden. Ofschoon beide veel op elkaar gelijken, zijn ze toch wel te onderscheiden. Het pronotum van den eerste is van boven vlak met een verheven middellijn, dat van den laatste is kielvormig. Bij den Treksprinkhaan zijn de schenen rood of geel, bij den Veldsprinkhaan geel, vleeschkleurig of blauwachtig.

De mannetjes zijn kleiner dan de wijfjes. De grootste vrouwtjes-exemplaren van den Veldsprinkhaan hebben een lengte van 55 tot 60 m.M., bij een vlucht van 130 m.M.

P. FRANSEN JZ.

NOG EEN VIJAND VAN KARPERS.

DAT het uitzetten van jonge Edelkarpers in grachten en vijvers vaak slechte resultaten oplevert, is van algemeen bekendheid. Snoeken, baarzen en andere roofvisschen eischen ook hun deel. Dat padden en kikvorschen al mede vijanden van het jonge goedje zijn, deelden wij in den vorigen jaargang van „Buiten” mede. Nu is het gebleken, dat er ook nog andere visschen zijn, die op karpers azen. In een gracht, waar men ze herhaaldelijk gepoot had, bleken zij telkens verdwenen, niettegenstaande de afwezigheid der bekende roofvers. Droogleggen hielp ook niet. Nadat men weer nieuwe gezet had en het bleek, dat hun aantal allengs begon te verminderen, zette men dobbers uit, d.i. klosjes, waaraan men een lijn met aalhaak bevestigd. Als aas gebruikte men vischjes ter lengte van jonge karpers. De uitslag overtrof de verwachting. Den volgenden dag zaten er palingen aan, waaronder eenige, die 3 à 4 jonge karpers in hun maag hadden. Het waren vretten of roofpalingen, waarmee men die snaken vangen kan. Legt men de vijvers droog, dan kruipen zij in den bodem of de wallen. Pas heeft men weer water ingelaten, of de roofpaling is ook present. Met fuiken laten zij zich niet vangen.

P. FRANSEN JZ.